

ИЗДАТЕЛ

научно списание за книгата

година X

2008 / брой 1-2

В БРОЯ: _____

- ❖ ГРАФЕМИТЕ НА ПИСМОТО НА НОМО SAPIENS'А
- ❖ ПРЕДПРЕМИЕРА НА НАУЧНО-ДОКУМЕНТАЛНИЯ ФИЛМ
НА СВУБИТ „РИТЪМЪТ НА ВРЕМЕТО“ В СЕЛО БЪЛГАРИ – СТРАНДЖА
- ❖ ЕЛЕКТРОННИ БИБЛИОТЕКИ
- ❖ САТИРИКЪТ И КАРИКАТУРИСТЪТ ПЕТЪР БОРСУКОВ – НЕПРЕХОДНАТА
ЕМБЛЕМА НА ЕДИН ВЕСТНИК И НА ЕДНА ДЪЛГОЛЕТНА ТРАДИЦИЯ
- ❖ ХУДОЖЕСТВЕНИЯТ ЖИВОТ
НА СТРАНИЦИТЕ НА СП. „ЗАВЕТИ“ (1934–1940)
- ❖ ПРОБЛЕМИ НА СИГУРНОСТТА ПРИ
ОТДАЛЕЧЕН ДОСТЪП ДО КОРПОРАТИВНИТЕ МРЕЖИ
- ❖ СВЯТОТО КИРИЛО-МЕТОДИЕВО ДЕЛО: ПРОВИДЧЕСТВО НА XXI ВЕК
- ❖ ВЪЗРОЖДЕНСКИЯТ УЧИТЕЛ И КНИЖОВНИК ХРИСТАКИ ДРАГАНОВИЧ

ДИРЕКТОР

проф. д.ик.н. Стоян Денчев

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Главен редактор

доц. д-р Лъчезар Георгиев

проф. д-н Пламен Легкоступ

проф. д-н Иван Стоянов

доц. д-р Стефан Коларов

проф. д-н Мария Младенова

Графичен дизайн

Иван Иванов

Технически редактор

Райна Карабоева

Коректор

Цветанка Рашкова

Научни консултанти

проф. д-н Ани Гергова

проф. д-р Анчо Калоянов

ISSN 1310-4624

5000 Велико Търново
ул. „Теодосий Търновски“ № 2,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

1784 София
бул. „Цариградско шосе“ № 119
Специализирано висше училище по
библиотекознание и информационни технологии

ИЗДАТЕЛ

НАУЧНО СПИСАНИЕ ЗА КНИГАТА

ГОДИНА X, № 1-2, 2008

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

СПЕЦИАЛИЗИРАНО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ

ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

СЪДЪРЖАНИЕ

Стоян Денчев, Александра Куманова. ГРАФЕМИТЕ НА ПИСМОТО НА НОМО SAPIENS'A	2
Вили Божилова. ПРЕДПРЕМИЕРА НА НАУЧНО-ДОКУМЕНТАЛНИЯ ФИЛМ НА СВУБИТ “РИТЪМЪТ НА ВРЕМЕТО” В СЕЛО БЪЛГАРИ – СТРАНДЖА	9
Тодор К. Тодоров. ЕЛЕКТРОННИ БИБЛИОТЕКИ	11
Лъчезар Георгиев. САТИРИКЪТ И КАРИКАТУРИСТЪТ ПЕТЪР БОРСУКОВ – НЕПРЕХОДНАТА ЕМБЛЕМА НА ЕДИН ВЕСТНИК И НА ЕДНА ДЪЛГОЛЕТНА ТРАДИЦИЯ	17
Евгения Русинова. ХУДОЖЕСТВЕНИЯТ ЖИВОТ НА СТРАНИЦИТЕ НА СП. “ЗАВЕТИ” (1934–1940)	23
Нели Лилова. ПРОБЛЕМИ НА СИГУРНОСТТА ПРИ ОТДАЛЕЧЕН ДОСТЪП ДО КОРПОРАТИВНИТЕ МРЕЖИ	29
Александра Куманова. СВЯТОТО КИРИЛО-МЕТОДИЕВО ДЕЛО: ПРОВИДЧЕСТВО НА ХХІ ВЕК	33
Галина Джурова. ВЪЗРОЖДЕНСКИЯТ УЧИТЕЛ И КНИЖОВНИК ХРИСТАКИ ДРАГАНОВИЧ 185 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО МУ 158 ГОДИНИ ОТ ИЗДАВАНЕТО НА ПЪРВАТА ФРЕНСКА ПРЕВОДНА ПИЕСА У НАС	39
Валентина Трифонова. ПУБЛИКАЦИИ В ЧУЖБИНА НА АВТОРСКИ КНИГИ	42
Стоян Денчев. КАРТИНА НА БИБЛИОГРАФСКАТА ИНФОРМАЦИЯ НА ПЛАНЕТАТА: ХХІ ВЕК	45
Елица Виденова. ИНТРИГУВАЩО, ПРОНИКНОВЕНО И СЕРИОЗНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ НА ТВОРЧЕСТВОТО И КНИГОИЗДАВАНЕТО НИ	47
Пламена Златкова. С ЛЮБОВ И ГРИЖА КЪМ ДЕЦАТА	49
Лъчезар Георгиев. ИСУСОВИ ЛИВАДИ	55

ГРАФЕМИТЕ НА ПИСМОТО НА НОМО SAPIENS'А (ЕСТЕСТВЕНА ЗНАКОВА КЛАСИФИКАЦИЯ НА ЧОВЕЧЕСТВОТО): Към аксиологичния въпрос за методологията на писмената ера

Проф. г.ук.н. Стоян Денчев

Проф. г.п.н. Александра Куманова

Настоящата публикация е Пленарният доклад, представен на традиционния ежегоден научно-практически семинар на СВУБИТ "Нови информационни технологии в образователния процес" (Слънчев бряг, 9.05. 2008 г.). Обилният визуализиращ материал, съпътстващ изложението, за краткост тук е посочен чрез възприетата маркировка (!); той се съдържа в учебните материали на курсовете на СВУБИТ „Инфосфера: Когнитология“ и „Хуманитарната книга – социоинформационни измерения“.

Ние сме устата на пространството – И времето“

А. А. Тарковски

Мъдрец не е този, който различава, а този, който съпоставя ивиците светлина, откъдето и да излизат те ...

У. Еко

Когато губим познанието за пътищата на развитие на знанието, ние губим неговата пълнота, цялостност, губим реалността.

Н. Ярьмов

Писмото (писмеността – *англ.*: script; written language) – като съвкупност от графични знаци, които фиксират човешката реч във форма, възприемана зрително, и се използват в качеството им на средство за общуване, – датира отпреди 6-7 хилядолетия.

В гигантския поток на космическото време, реално измеримо за планетата Земя отпреди 4 000 000 000 години – времето, необходимо за конфигурирането на „общия ни дом“ (термин на руския космист Н. Фьодоров) [1] – нейния сфероид (геоид), от времето на ручейчето на човешката история, бележещо началото

си с появата на венеца на природата – Homo sapiens – преди 40 000 години, едва периодът от около 5 хилядолетия пр.н.е. и продължаващия го вече 2 хилядолетия от н.е. има запомнена история поради факта, че именно посоченият времеви отрязък е ера на писмената комуникация.

Връстник на държавността в историята, писмото на Homo sapiens'а очевидно е творението, обозначаващо знаково в синтезиран рационален и едновременно с това символичен вид социосферата [2] като антропосфера [3] и семиосфера [4].

Явяващо се универсална космическа (планетарна или ареална) интелектуална база-инструментарий за осъществяването на многообразни ментални и практически дейности на комуникацията, писмото на *Homo sapiens*'а поражда принципно нов – **информационен – пласт на нивата на планетарното космическо информационно моделиране**: наред с равнищата на **физическия** (редуцируем до организацията на живот на ниво „атом“) и **биологическия** (редуцируем до – „клетка“) свят, се образува нов – **културен** (редуцируем – до „символ“) [5].

Сферата на информацията – **инфосферата** [6] – като планетарно явление – е многостепенен феномен (физически – биологичен – културен), изграден от взаимосвързани и съдържащи се един в друг светове на информационно моделиране, надстроен – чрез **писмото** – от **семиосферата** [7], чрез което обезпечава съизмеримост на всеки индивидуален информационно-комуникативен акт в **ноосферичната** [8] **вечност** [9], явявайки се антропологичен знак на онтологично безсмъртие [10].

Етапите в историята на писмото са етапи в моделирането на инфосферата на *Homo sapiens*'а и осмислянето им като **системно цяло на културата** – съществен елемент от извървяването на пътя към достигане до обобщени знания, правещи методологично съизмерими в диалектическо цяло и различните пластове, и многообразните посоки на развитие на човечеството.

Системната историко-културна цялост на писмото – писмеността, писмения език на *Homo sapiens*'а в обобщен вид може да бъде представена чрез следната негова **естествена – генеалогична – класификация**:

1. Пиктографско-образно (англ.: pictography) писмо:

- среща се в разновидностите:
- староегипетско (!),
- старокитайско (!),
- старояпонско (!),
- ... ;
- датировка – от около V хилядолетие пр.н.е.
- първоначално цялото съобщение се предава с един образ, една рисунка – пиктограма (англ.: pictogram);
- пример:

(! митологична рисунка на небето във вид на жена: богът на въздуха Шу повдига своята гъщеря Нут над нейния брат и мъж Хеб („Книга на мъртвите“);

2. Идеографско – условно-знаково (англ.: ideography) писмо:

- постепенно образите (срв.: 1) се опростяват, а опростените образи се развиват в условни знаци за предметите и явленията – **йероглифи** (англ.: hieroglyphs);
- среща се в разновидностите:
- египетско (!),
- китайско (!),
- японско (!),
- ... ;
- датировка – от IV хилядолетие пр.н.е. до IV–I в. пр.н.е.;
- отделните **знаци** на това писмо – **идеограмите** (англ.: ideograms) – дават само идея за предмета или явлението;
- пример:
- (! йероглиф „орел“ – (Древен Египет);

3. Сричково писмо – съчетание от гласна и една или повече съгласни или само отделна гласна, което се изговаря с един гласък на издишната струя и с едно отваряне на устата: **сричка** (англ.: syllable):

- първоначално пиктографското писмо (срв.: 1), след това – идеограмите (срв.: 2) се изместват от **клинообразни идеограми** (комбинации на клиновидни чертички, изписани върху глинени плочки), обозначаващи **едносрични думи**, а по-късно – **отделни срички**;
- посоката на писане – отвесна, по-късно – водоравно;
- среща се в разновидностите:
- **клинообразно (клинопис: англ.: cuneiform character)**:
- шумерско,
- вавилонско,
- гръцко,
- ;
- датировка – от IV хилядолетие пр.н.е.;
- пример:
- (! първо сричково писмо – шумерско, възникнало в Месопотамия) [11];

4. Консонантно (англ.: consonant) писмо – азбучна (англ.: alphabetical) писмена система за **съгласните букви** (англ.: consonants):

- среща се в разновидностите:
- финикийско (!) [12];
- арамейско (!) [13];

- арабско (!) [14],
- арменско (!),
- ... ;
- гръцко (!),
- староеврейско (!),
- сирийско (!),
- южноарабско (!),
- ... ;

5. Гръцко писмо (срв.: 4, 3) [15]:

- среща се в разновидностите:
- етруско (!) [16],
- латинско (латиница) (!) [17],
- готско (!) [18],
- кирилица (!) [20],
- др.;

6. Кирилица (срв.: 5):

- среща се в разновидностите:
- глаголица (!) [21],
- кирилица (!),
- ... [20].

Представената естествена класификация на формите на писмената комуникация на човечеството (1. пиктографска – 2. идеографска – 3. сричкова – 4. консонантна – 5. азбучна) чрез линията на свързаност **финикийско – арамейско писмо** отвежда едновременно и към всяко от многообразните разклонения на писмото на Homo sapiens'a, принципно наблюдаемо като единна информационно-комуникативна знакова система на човечеството, и към **гръцката азбука и кирилицата** като към генеалогично родство на менталността на човешката популация на Земята.

Ясното различаване в магистралните писмени системи на Homo sapiens'a на **символните фигури** на:

– **кръста** – един от най-архаичните символи на света в неговата цялостност (като символ на Земята, кръстът изразява нейните междинни динамични и трудно уловими страни); **насочен към четирите страни на света**, кръстът е: основа на всички символни ориентации на всички нива на битието и преплитане на времето и пространството, космическо значение на пътя на взаимодействието, соларен и божествен символ на излъчването **от центъра навсякъде**;

– **сферата** – фиксира характера на космическото въртене на Земята в зависимост от енергетичния фонд – третата от Слънцето планета на Слънчевата система, въртяща се: и около Слънцето – по елиптическа орбита (близка до кръгова), имаща за спътник – Луната, въртяща се около Земята, и около собствената си ос;

– **безкрайността** – като принцип на феноменологията на ноосферизма (нарастването); като сфера на взаимодействие на природата и обществото, в пределите на която разумната човешка дейност става главен определящ фактор за развитие; ноосферизмът **отделя, отдава** (а не натрупва и съхранява)...

Символите на взаимодействията на рудиментите на концепциите на информационното моделиране в сферата на писмените системи на човечеството (подаващи се на принципите на свързаност чрез естествената генеалогична класификация на менталността на планетата и сама – тази класификация, явяваща се едновременно методологична основа на ноосферизма като феноменология на осъществяването чрез нея моделиране (независимо от прилаганите за осъществяването му технологии), синтезира в единство **четири пласта на корелация:**

1. на **генеалогията на писмената комуникация** като **парадигмален статус на познанията на Homo sapiens'a** в проявите на категорията „дълго време“ (М. М. Бахтин), позволяващи в синкретична знаково-символна форма да се фиксира процесът на менталното отражение чрез езика на възприятието на реалността и съзнанието;

2. на **въздействието на нивата на установяване на връзки на информационната реалност**, сред които е водещо значението на **концептуалната (философската) натовареност на информацията**;

3. на **символите на математическата логика** – (поради развития стадий на математиката, формирала се по силата на редица фактори по-бързо от останалите сфери на познание), фиксираща чрез образно-символния си (на **математиката**) **език** ефективен способ за изграждане на основите на обществена (*днес*: и хардуерна, и софтуерна) осигуреност на инфосферата;

4. на **хуманитарните измерения** – съвкупността от допълващите се, препокриващите се, по различен начин пресичащи се, противоречащи си и т.н. гледища за писмените комуникации в шлейфа на културната вечност.

Възможно Homo sapiens'ът, разглеждан планетарно чрез ерата на писмените комуникации като системна цялост – като космически (планетарен, геологически) субект, изгражда планетарна информационна среда – среда на писмените комуникации. В основата на това изграждане е **историко-културният трансформативизъм – визуализиращ и сигнифициращ знаково менталността на човечеството като фракталии на геокултурния фактор, принципно съотносими, съпоставими, еквивалентни на идеалния (концептуалния) план на информационните обекти** – плод на уникалната феноменална концептуална, менталната натовареност на информацията, присъща на всеки единичен информационно-комуникативен акт.

Въпросът за естествената класификация на системите на писмените комуникации на човечеството открива методологично трасе на изграждане на универсална информационно-търсеща система, в която математическите формули, символите на математическата логика, филогенната в основата си символна култура на човечеството от **визуален, вербален и ментален** характер има **знакови съответствия (и на естествените и проч. езици)** не само с **идеалния (менталния) план на семиосферата**, но и с **материалните (географските, например) обекти на нашата планета** (например, с намиращите се символи в долината Наска в перуанския планински масив на Андите, – с присъщите им многообразни феноменологични информационни равнища).

Вероятно подобна **планетарна информационна среда е феноменологична знаниева карта (информационна ризома)**, чрез която е възможно максимално реално и пълноценно пребиваване на индивида в ноосферата на човечеството чрез трасето на **естественения му писмен код**, отвеждащ (на **математиката**) чрез универсална система на кодификация и декодификация – към други кодове, намиращи се сами по себе си в естествена генеалогична връзка, и обозначаващи – на метасистемно ниво на третиране – космически заложена програма на естествено единство и многообразие на писмените комуникации на планетата като културологична (когнитологична) феноменология.

Изграждането и внедряването на подобен тип **култура на мислене и организиране на обществото** чрез магистралния постнекласически [22] когнитологичен парадигмален инструментариум **инфосфера** –

техносфера [23] очевидно е футуристично открит днес пред нас като съвременници на ерата на **трансформативизма на информационните комуникации**, обезпечаващ възможности за създаването на универсална метасистема на кодовете на системите на писмеността на човечеството като аксиологичен плод на акцентуацията на втората сигнална информационна система на човешката популация.

Всяко разклонение в генеалогичното дърво на писмените комуникации на човечеството в ризоматичния свод от многообразни разклонения (пътеки) от връзки очевидно е **посока, курс** [24] и има възможност да се пресече с други. Тази (всяка) **посока** е и **вътрешна системна пропорция** в общия свод на **ризомата** (Ж. Делюз, Ф. Джиатари, У. Еко) [25] на писмените комуникации на Homo sapiens'а. Формата на ризоматизма е **вътрешната интелегибилна архитектоника** Д идеален план (гешталтплан), **каркас** [26] на **информационното пространство**, структуриращ – посредством менталността (!) – външния **фациес** [27] на **информационната среда** [28], чрез чийто **мембранен** [29] **панцер** [30] (на техносферата) встъпваме в информационно-комуникативния акт като в **диалог** [31]. Описаният **диалог (!)** е в **дискурса на хуманитарните измерения на човечеството**, чрез които всеки единичен информационно-културен акт е неотделим от многомерната полифония, чрез която се съотнася се с всеки друг подобен акт чрез многообразни взаимоотношения.

Без да повдига лингвистичния план на проблема, метакласификационният пласт на генетическото естествено-класификационно родство на системите на писмените комуникации на човечеството, пределно лапидарно и едновременно дълбинно (за целите на пропедевтиката и мнемониката) обозначава в знакова форма **писмената ера на човечеството**. В тази ера **галактиката на традиционните комуникации – на Й. Гутенберг** и **галактиката на електронните комуникации – на М. Маклюън** са принципно една и съща галактика в **МЛЕЧНИЯ ПЪТ НА ПИСМОТО НА НОМО SAPIENS'А: ПИКТОГРАМА – ИДЕОГРАМА – СРИЧКА – КОНСОНАНТА – АЗБУКА**).

В описаната **антропологична вселена** (МЛЕЧНИЯ ПЪТ НА ПИСМОТО) всяка **графема** (пиктограма, идеограма, сричка, консонанта, азбука) има уникална смислова интелегибилна същност. Тази същност едновременно изразява и специфични ментални тънкости, и

корелира с целия – МЛЕЧЕН – ПЪТ НА ПИСМОТО, което е наблюдаемо в символното трасе на човешката култура чрез графиката на самите писмени знаци (графемите), в които четем космичните в основата си фигури на **кръста** и **сферата** и символа на математическата логика, обозначаващ **безкрайността**:

1. **центърът на кръста** отговаря на центъра (точката) в главината на колелото (кръга – циклите на прояви) – емблема на излъчването **от центъра по посоките на света**;

2. **отвесната (вертикална) ос на кръста** олицетворява **връзката на различните нива на битието**;

3. **хоризонтална ос**, пресичащата отвесната, – обозначава материализиращата сферичност на обхващаното чрез **кръста – сферата на пространство от връзки между информационните феномени, фокусирано в динамика**;

4. символът на **пространството (универсума) – 1** в движението на инфосферата е завихрен в конфигурацията на символа за **безкрайност – ∞** [32].

Универсалният символ антропологичен хиперкод „кръст – сфера – безкрайност“ на ерата на писмената комуникация на човечеството е негово внушително **макрокултурно-ценностно планетарно (космическо) съоръжение**, чрез което то (човечеството) – посредством **коренните морфемии на думите** – непрекъснато едновременно и твори, и съхранява в лоното на **естествените езици** менталния информационен фонд на онтологичното си безсмъртие – **ноосферичната вечност**.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА И БЕЛЕЖКИ

1. Федоров, Н. Ф. Из „Философии общого дела“. – Новосибирск, 1993.

2. **Социосфера** – мислената като цяло **информационна среда на планетата** – окултурената обществена сфера на човечеството (**информационни фондове – информационни технологии – интеракции между хората и оборудването**): Денчев, С. Г. Информационна среда за трансфер на технологии = Information environment for technology transfer [Глобални проблеми: Анализ и управление : Науч. моногр. : Кн. 1-] : Кн. 1 [Закономерности, свързани с категорията информационна среда] / Колеж по библиотекознание и информ. технолог.; [Науч. ред.: Д. Христов]. – София,

2003; Денчев, С. Г., Д. Г. Христов. Несигурност, сложност и информация: Анализ и развитие на несигурна информационна среда = Uncertainty, complexity and information: Analysis and development of uncertain information environment [Глобални проблеми : Анализ и управление : Науч. моногр. : Кн. 1-] : Кн. 2 [Комплексно изследване на информационните аспекти на несигурността и сложността при работа с информационни същности] / Колеж по библиотекознание и информ. технолог.; Амер. унив. в България; [Науч. ред. А. Ескенази]. Д София, 2004. [23, 31].

3. **Антропосфера** – мислената като цяло **планетарна сфера на човешката популация** като биологична и социална феноменология, комплексно третирана от **хуманитарно знание**: Куманова, А. В. Введение в гуманитарную библиографию : [Ч. I–II. Ч.] I. Философско-научно-научная картина гуманитарного знания. Д Санкт-Петербург, 1995; Куманова, А. В. Введение в гуманитарную библиографию : [Ч. I–II. Ч.] II. Библиографоведческая картина гуманитарной библиографии. Д София, 2005; Куманова, А. В. Введение в гуманитарную библиографию : [Нов. изд.] : Ч. I–II. Ч. I. Философско-научно-научная картина гуманитарного знания; Ч. II. Библиографоведческая картина гуманитарной библиографии. – София, 2007. (CD-ROM). Д Публ. и в: <www.svubit.org>.

4. **Семиосфера** – мислената като цяло знаково-символна планетарна сфера на човечеството, фокусираща **семантиката на информационните реалии**: Лотман, Ю. М. О семиосфере. // Тр. По знаковым системам. 17 : Структура диалога как принцип работы семиотического механизма. – Тарту, 1984, с. 5–23; Лотман, Ю. М. Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера : [Моногр.] / Вяч. В. Иванов. Семиосфера и история : Предисл. – Москва, 1996.

5. White, L. A. The evolution of culture. The development of civilization to the fall of Rome. – New York etc., 1959.

6. **Инфосфера** – мислената като цяло идеално-практическа планетарна сфера на информационните реалии – информационното пространство, изградено от множество равнища на информационно моделиране (**факти – първичнодокументална информация – вторичнодокументална информация – метасистемна информационна реалност – философски картини на връзки между нещата**): Куманова, А. В. Инфосфера: Когнитология [Infosphere: Cognitology] : Учеб. прогр. за студент. по спец. „Библиотекознание и библиограф.“ – курс на Специализ. висше уч-ще по библиотекознание и информ. технолог. – София, 2005. – Публ. и в: 1. <http://www.svubit.org>; 2. Информационен пакет за български и чуждестранни студенти = Information package for bulgarian and foreign students / Специализ. висше уч-ще по библиотекознание и информ. технолог. – София, 2006, с. 90–91, 130–132, 152–153, 376–377, 430–431.

7. Eco, U. The Limits of the Interpretations. – Bloomington, 1990; Lotman, Y. M. Universe of the Mind : A Semiotic Theory of Culture / Transl. by A. Shukman ; Introd. by U. Eco. – London; New York, 1990; Sebeok, T. A., M. Danesi M. The Forms of Meaning : Modeling Systems Theory and Semiotic Analysis. – Berlin, 2000.

8. Вернадский, В. И. Биосфера и ноосфера. – Москва, 1989.

9. Куманова, А. Архитектоника на информационното пространство : Идеален план (Онтологично изследване). // Тр. / Специализ. висше у-ще по библиотекознание и информ. технолог. – София, 2005, Т. 4, с. 17–41. Д. Разшир. публ. [10].

10. Куманова, А. Архитектоника на информационното пространство : Идеален план (Онтологично изследване). – Шумен, [2005] 2006. – Публ. и на рус. ез. (Шумен, 2005). – Редуц. публ. [9].

11. Природна област в Югозападна Азия край долното течение на р. Тигър и р. Ефрат (*днес*: Ирак, Сирия, Иран).

Шумерската култура оказва огромно влияние на Вавилония – древна робовладелска държава от източен тип (деспотия), намираща се в южната част на Месопотамия, възникнала в началото на II хилядолетие пр.н.е. (от XIX в. пр.н.е. е център на Вавилон).

12. Финикийският език е от западната група на афразийските езици. Говорен във Финикия (древна страна, обхващала *днешната* крайбрежна територия на Ливан и Сирия); негови главни центрове през I хилядолетие пр.н.е. са градовете-държави (Тир, Сидон, Библос, Угарит и др.) и колониите (Картаген и др.); говорен е в Сицилия, Сардиния и др. (През 588 г. пр.н.е. Финикия е завладяна от Персия; през 322 г. пр.н.е. – от Александър Македонски; по-късно – включена в римската провинция Сирия.)

Финикийският език е първият международен език.

Финикийското писмо е най-древната азбучна писмена система (XIII в. пр.н.е. – III в. от н.е.). Съдържа 22 букви само за съгласните. Посоката на писане е от дясно наляво. От финикийски произход са арамейското, гръцкото, староеврейското <...> писма.

13. От арамейската азбука водят началото си азбуките в Азия – арабската, арменската.

14. Арабският език е от южната група на афразийските езици (говори се в Близкия изток, Северна Африка).

Арабското писмо е разпространено в Западна и Средна Азия и Северна Африка). Възниква през IV в. на основа на арамейското. Първоначални паметници – надписи от IV–VI в. Има диалекти: арабийски, иракски, сирийски, египетски, магарбски.

Арабското писмо има 28 букви за означаване на съгласните и диактрични знаци – на гласните. Пише се от дясно наляво.

15. Гръцкото писмо е първото писмо, възникнало през X–VIII в. пр.н.е. в Древна Гърция, въз основа на консонантното финикийско писмо и гръцкото сричково писмо.

От гръцкото писмо водят началото си почти всички европейски азбуки: етруска, латинска, готска, кирилица и др.

16. Азбука на отмирелия етруски език на древното население в Етрусия (Северозападна Италия), говорен до I в. пр.н.е. Изместен е от латинския език, върху който оказал влияние. (Етруският народ е дошъл от Западна Мала Азия. В Италия създава богата култура. През III в. пр.н.е. е покорен от Рим и през I в. пр.н.е. е романизиран.)

17. Латинската азбука (латиницата) е съградена въз основа на западно-гръцката и етруската към VII в. пр.н.е. Първоначално има 20 букви; по-късно се прибавят q, z, y, а към XVI в. – и v. От XVIII в. става основа на почти всички азбуки в Европа – без кирилицата и източно-гръцката.

18. Готският език е отмирал език от източната група германски езици (старогерманска писменост: рунно писмо [19] от края на II в. до Късното средновековие), разпространен в Северна Европа, Англия, Северното Черноморие, Новгород и др.

19. Руни са знаците на древна азбука на тюркоезични народи (VII–XI в.) в Южен Сибир, Алтай, Средна Азия и Източна Европа, която чрез сагдийското – средноазиатското – писмо на Аспаруховите българи – се свързва с арамейското писмо.

Рунното писмо съдържа 24 руни (старо рунно писмо: от III–IX в. – !) и 16 руни (ново рунно писмо: от IX в.). Новото рунно писмо има два варианта: шведско-норвежки (!) и датски (!).

20. Кирилицата е една от двете старобългарски азбуки (*групата*: глаголицата [21]) – първообраз на азбуките, с които днес си служат: българи, сърби, руси, украинци, белоруси и др.).

Кирилицата е създадена е от св. Климент Охридски на основа на глаголицата и в чест на св. Константин-Кирил Философ е наречена „кирилица“.

Повечето от буквите на кирилицата съвпадат напълно със съответните букви на гръцкото уставно писмо от VIII–IX в. и – като тях – имат определени числени стойности.

Очертанията на останалите букви са в несъмнена връзка със съответните букви на глаголицата.

Руският кирилски (*рус. кирилически*) курсив ляга в основата на създадената по поръчение на руския император Петър I през 1708 г. гражданска (граждански шрифт) – *днес*: печатна форма на кирилица (!).

На кирилица са написани основните съчинения на старобългарската литература – най-старите писмени паметници на източните и южните славяни.

21. Глаголицата е другата, предхождаща кирилицата [20], старобългарска азбука, създадена от св. Константин-Кирил Философ през IX в. (855–862 г.). Използвана е в България през IX–XI в., а в Хърватско – до началото на XIX в. Буквите на глаголицата се използват и за обозначаване на числа (!).

22. Процесът на **математизация, кибернетизация** от една страна, и **сближаването на естествените, техническите, обществените и хуманитарните науки**, от друга, превръщайки тези науки във **вътрешно симетрични** („една“ на „друга“) **сфери**, постоянно трансформиращи се („една“ в „друга“) днес в познанието непрекъснато кристализира чрез принципно нови взаимоотношения между **науките за природата и науките за обществото**, в резултат на което се установяват и нови връзки на взаимозависимости в същността на **човешката природа**.

Характерно е, че:

– човечеството все по-ясно осъзнава **необходимостта да обърне вектора на разединените предмети на изследване, области на знанието и науките – към самия човек и за негово благо** (редуцирано: до **свобода** във всички ѝ културно-ценностни и нравствено-етични аспекти);

– **психологията**, намираща се точно „по средата“ между **естествените, обществените, хуманитарните науки**, а чрез последните три – специфично чрез всеки вид – и **техническите науки**, явяваща се свързващо звено между тях, става механизъм за извеждане на хиперсистемни връзки между областите на познание на човека, изхождайки от – произтичащият днес интензивен универсален процес на **хуманитаризация на цялото знание** е свързан, безусловно, с осъзнаването на **ролята на човешкия субект на познание**, защото различните подходи на неговото третиране изразяват различни **нагласи – концептуални натоварености** – в изучаването често на „едно и също“ в природата на човека, ментално фиксируемо в детайлност чрез дълбинната и универсална културна природа на писмото;

– централен за хуманитарното знание е **аксиологичният проблем за наблюдението, обективизацията и интерпретацията на вътрешния свят на личността** (разпознаването на нейната **менталност и образите ѝ** – област на познание, излизаща извън рамките на класическата наука, в зависимост от която се осъществява информационно-комуникативният трансформатизъм на реалността и съзнанието във всеки единичен акт на познанието, изразим чрез писмената комуникация).

23. **Техносфера – инструментарно-технологичното системно цяло на планетарната информационна среда**, чрез което се осъществяват **интеракциите между човека и оборудването** в процеса на опериране с **информационните фондове** [2].

24. *Лат.*: *cursus*; *англ.* *course* – посока; цялостно изложение (на наука...).

25. *Древногр.*; *лат.*: *rhizome* – корен, ствол, разклонение; *преносно значение*: род, поколение, произход.

26. *Итал.*: *carcassa* – скелет; *фр.*: *carcasse* – носеща конструкция.

Съществува е да се изтъкне, че самото понятие (**каркас**) се ражда в предренесансната менталност (Данте Алигиери: „*Божествена комедия*“), и е връстник на хуманитарната логика на мислене (терминосистема); то резонира днес чрез универсалния вектор на информационната наука като **фрейм** (*англ.*: *frame*) (М. Мински).

27. *Лат.*: *facies* – „лице“, образ.

28. *Англ.*: *information environment* (*environ* – *книжн.*; *преносно значение*: обкръжавам; *environment* – обкръжаваща обстановка, обкръжение, среда; *вж* и: корена на понятието (*ment*) **ment**, – „около“ който представката му (*environ*) е „**периферия**“; *срв.* и с *допълн. значение* на понятието в геологията – *фация* – *лат.*: *facies* – **външна форма**).

29. *Лат.*: **membrana** – (външна) „кожица“, ципа, тънка еластична пластинка (**повърхност**) от метал и т.н. употребявана във всички звукопредавателни и звукоприемателни апарати.

Срв. и с *лат.*: **memoria** – **напомням, припомням**; *лат.*: **memoria** – **памет**.

Антропоморфно и антропоцентрично, очевидно, самата информационна среда е **хуманитарно хиперсредство** за ризоматично припомняне на човека на средствата за операционализация в осъществяваните от него информационно-комуникативни актове – феноменология, вкоренена в езика (мисленето), която помага, за да бъде самата тя разбрана (осмислена) и ефективно третирана.

Информационната среда в културологичен смисъл е мембраната, чрез **външната форма** на която (средата) резонира въстпващият чрез нея в диалог с информационното пространство всеки индивидуален информационно-комуникативен акт като негова **вътрешна** (на пространството) **форма**.

30. *Нем.*: *Panzer* – броня, твърда „покривка“.

31. *Срв.* със сърцевината на **информационната среда** – класификационната ѝ структура по концепцията на С. Г. Денчев [2, 23].

32. **Шевалие, Ж., А. Геербрант**. Речник на символите : Митове, сънища, обичаи, ритуали, форми, фигури, цветове, числа и др. : В 2 т. : Т. 1-2 / Прев. от фр. ; Под ред. на **Б. Георгиев**. – София, 1995–1996. – Прев. на кн.: **Chevalier, J., Gheerbrant, A.** Dictionnaire des symboles. – Paris, 1991; **Бидерман, Х.** Речник на символите / Прев. от нем. **Фр. и Б. Парашкевови**. – София, 2003. – Прев. на кн.: **Biedermann, H.** Lexikon der Symbole. – Berlin, 2001.

**ПРЕДПРЕМИЕРА НА НАУЧНО-ДОКУМЕНТАЛНИЯ ФИЛМ НА
СВУБИТ „РИТЪМЪТ НА ВРЕМЕТО“ В СЕЛО БЪЛГАРИ – СТРАНДЖА
(ИНФОРМАЦИОННА КАРТА НА НЕСТИНАРСТВОТО КАТО ОТРАЗЕНА
В ИСТОРИОГРАФИЯТА ТРАНСМИСИЯ НА КУЛТУРА)**

Вили Божилова

„Ритъмът на времето“ е филмов продукт с некомерсиална цел, който е информационно-културологично изследване на нестинарството и ще бъде разпространен в мрежата от български библиотеки. Това стана ясно на премиерата на филма, която се състоя на **28 септември 2007 г. в странджанското село Българи.**

Научно-документален по вид, филмът е посветен на усилията да се прониква в явното и неявното знание за всяка информационна среда, чрез което тази среда се трансформира в нейна говореща ни **карта-пътеводител**. Антропологичното единство на духовната, менталната и телесната сфера, както и връзките на нестинарската обредност с целия религиозен спектър на човечеството, определят нестинарството като планетарно значим феномен, чийто култ е сакрален код, подложен на описание и дешифриране чрез филма.

Филмът бе представен предпремиерно от проф. Стоян Денчев – председател на Съюза на народните читалища и Ректор на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии (СВУБИТ) и доц. д.п.н. Александра Куманова, които са част от инициаторския и създателски екип на филма. В София филмът ще има премиера на 1 ноември 2007 г. – на Деня на будителите, когато по традиция се провежда ежегодната национална научна конференция на институциите на информатизацията, организирана от СВУБИТ.

На 28 септември предпремиерата събра в центъра на село Българи, под откритото звездно небе многолюдна публика от официални гости и местни жители. Придошлото множество от хора от околността, странджанския регион и от много краища на България с приповдигнато настроение наблюдава филма, от кадрите на който се появяваха самите местни жители, приветствани от публиката с бурни аплодисменти.

Село Българи (*гр. назв.: Ургари, Вургари*) се счита за коренното място на българската нестинарска ритуална обредност и на **3 юни – празника на Св. св. Равноапостоли Константин и Елена** – след половинвековно прекъсване, отново всяка година при залез слънце в огнения кръг на жаравата, пред многохилядните човешки погледи влизат нестинарите, за да осъществят сакралната връзка земя – космос и със силата на „вгълбеното мълчание“ да олицетворят сливането на човека с природата. Без да е религия, фолклорната нестинарска обредност в Странджа е вкоренена в християнската религия през многообразни културни трансмисии.

През II хилядолетие преди Христа в Средиземноморието на базата на предноазиатски и египетски вярвания се оформя **орфизъмът**, който в Тракия се изповядва в устна фолклорна обредност (тракийски орфизъм) до установяването на християнството. В тези